Робоча Група неурядових екологічних організацій України з питань зміни клімату:
www.climategroup.org.ua
тел:(044)238-62-60 тел./факс:(044) 238-62-59
01032, м.Київ, а/с 306

ОГЛЯД 21-ОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТОРІН РАМКОВОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ТА КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ

З 30 листопада по 12 грудня в Парижі пройшла міжнародна Конференція ООН по клімату, на якій зібралося між близько 196 країн світу. Головним документом двотижневих переговорів стала Паризька угода, яка вступить в силу після 2020 року.[1]

Паризька угода - новий всеохоплюючий договір, за яким розвинуті країни та ті, що розвиваються впроваджуватимуть заходи, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату. Паризька угода є значним кроком в порівнянні з попередньої спробою в Копенгагені (2009 р.) та закладає спільний курс до глобальної декарбонізації економіки до кінця століття. А саме:

- Встановлює довгострокову мету – до кінця століття досягти балансу між антропогенними викидами та природними поглиначами парникових газів;
- Закликає всіх країн утримати глобальне потепління на рівні 2°C від доіндустріального рівня і докласти максимальних зусиль по втриманню температури в межах 1,5^{o}C;
- Зобов'язує країни кожні 5 років переглядати свої національно визначені внески з тим, аби декларувати більш амбіційні зобов'язання;
- Встановлюється єдина та прозора система для всіх країн щодо моніторингу, звітності та перевірки заходів по боротьбі та адаптації до змін клімату.

Більше детально основні положення Паризької угоди розписані далі по тексту.

Довгострокова ціль

Для утримання глобальної температури в межах 2°C, країни мають досягти піку викидів парникових газів якомога швидше і незабаром після цього розпочати їх кардинальне скорочення з тим, аби в другій половині століття досягти балансу між антропогенними викидами та природними поглиначами. По суті це означає необхідність повної відмови від викопного палива вже до 2050 року та перехід на 100% відновлюваної енергетики.

Для цього всі країни мають підготувати низьковуглецеві стратегії розвитку на довгострокову перспективу – 2050, 2100 рр.., при цьому, маючи на меті заходи по утриманню температури в межах 2°C, підвищення адаптаційної спроможності по запобіганню загроз харчової

[1] Текст Рішення 21-ої Конференції Сторін та Паризької Угоди
http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/l09r01.pdf (англ.)
http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/rus/l09r01r.pdf (рос.)

промисловості та формування фінансів, які б забезпечували перехід до низьковуглецевого шляху розвитку. Зазначається, що розвинуті країни братимуть на себе лідируючу роль.

Національно визначені внески країн (INDC)

Зобов'язання в рамках національно визначених внесків, які подали 186 країн до Секретаріату Конвенції ООН з питань зміни клімату ведуть до підвищення температури на 2,7-3,5градуси до кінця століття у порівнянні з доінструальним рівнем.[2] За підрахунками Програми ООН з довкілля (UNEP)[3], поточна кліматична політика країн, яка відображена в національно-визначених внесках призведе до 60 млрд. т CO2-екв. в атмосфері, натомість як безпечним рівнем парникових газів для утримання температури в межах 2°C вважається 42 млрд. т CO2-екв.

Оскільки існуючих зусиль країн є недостатньо, вже в 2018 році має розпочатися процес перегляду національних внесків і до 2020 року країни мають подати посилені зобов'язання. Зі вступом в силу Паризької угоди національні внески повинні переглядатися кожні 5 років.

Адаптація

Адаптації в новій угоді відведена надзвичайно важлива роль. Важливість цього питання виноситься на рівень з заходами по скороченню викидів. Втім, країни все ж таки визнають, що більш активні заходи по скороченню викидів, потребуватимуть менше витрат на адаптацію.

З 2020 року всі країни мають розпочати процес з підготовки національної політики з адаптації, яка має включати оцінку наслідків та вразливості країни до кліматичних змін із врахуванням національних пріоритетів. Увага має приділятися вразливим верствам населення, містам та екосистемам. Періодично, такі адаптаційні плани мають переглядатися та оновлюватися. Допомога на планування та впровадження заходів з адаптації надаватиметься країнам, що розвиваються.

Фінанси

Питання щодо того, які країни надаватимуть фінансову допомогу, та в якій кількості, стало одним з найдискутивніших на переговорах. Відповідно до нової угоди, в тексті фігурує лише два поняття – «розвинені країни» та «країни, що розвиваються». Визначення які країни належать до яких немає. Відповідно до критеріїв поділу країн в системі ООН, Всесвітнього Банку та ОЕСР до розвинених належать країни з певним рівнем ВВП на людину. Це ЄС, США, Канада, Австралія, тощо. Інші країни можуть надавати допомогу добровільно. По суті, уся міжнародна допомога країнам, що розвивається є добровільною.

Розвинуті країни ще раз підтвердили своє зобов'язання до 2020 року з мобілізації кліматичного фінансування в розмірі 100 млрд. дол. на рік. На період після 2020 року, країни повинні прийняти нову збільшену колективну ціль з кліматичного фінансування. Пріоритет у виділенні кліматичного фінансування надаватиметься найбільш вразливим до

---

[2] Energy&Climate Outlook. Perspectives from 2015. Massachusetts Institute of Technology. http://globalchange.mit.edu/files/2015%20Energy%20%26%20Climate%20Outlook.pdf PERSPECTIVES FROM 2015

[3] The Emissions Gap Report 2015. Режим доступу: http://uneplive.unep.org/media/docs/theme/13/EGR_2015_301115_lores.pdf

зміни клімату та найменш розвинутим країнам. Допомога країнам буде надходити через Всесвітній Екологічний Фонд та Зелений Кліматичний Фонд.

Примітка: Україна відноситься до Додатку 1 Конвенції ЗК ООН[4] (прийнята до списку в 1992 році) разом з промислово розвиненими країнами, історичні викиди яких призвели до зміни клімату. Сюди увійшли відносно багаті країни, які є членами Організації Економічного Співробітництва та Розвитку в 1992 році, а також країни з перехідними економіками, такі як Російська Федерація та Центральні і Східні Європейські країни. Тобто приналежність України до Додатку 1 конвенції не робить її автоматично розвиненою країною і, відповідно, донором.

Хоча ані в Конвенції, ані в Кіотському протоколі Україна не прописана як отримувач коштів, по факту в Україну йде різноманітна кліматична допомога від країн-донорів каналами Всесвітнього Банку (проект Clean Technology Fund of Climate Investment Fund), через проекти UNDP та проекти технічної допомоги окремих країн (USAID, EU, GIZ та інші). Тобто, в системі ООН та Всесвітнього Банку вже давно діє система не зафіксованих раз і назавжди списків, а гнучка система визначення донорів та отримувачів коштів відповідно до рівня ВВП. Наприклад, Росія вже декілька років тому відмовилася від статусу перехідної економіки і виділяє кошти добровільної допомоги в країни Центральної Азії.

Прозорість та звітування

Паризька угода закладає прозору та загальну для всіх систему звітності (ст. 13) по викидах, відслідковуванні прогресу виконання національно визначених внесків. Окрім цього, Угода започатковує процес Глобальної оцінки виконання заходів країн по скороченню викидів, адаптації та надання фінансової підтримки, зокрема розвинутими країнами. Перша Глобальна оцінка національно визначених внесків країн розпочнеться вже у 2023 році. Політики, відображені в національно-визначених внесках, будуть проходити експертну оцінку та багатосторонньому розгляду за участю інших країн.

[4] http://unfccc.int/not_assigned/b/items/2555.php

Інші положення Паризької угоди

- «Країни мають вживати заходи по охороні та підвищенню якості поглиначів і накопичувачів парникових газів .., включаючи ліси». Під поглиначами мається на увазі перш за все «резервуари» вуглецю, наземна та підземна біомаса, ґрунтовий вуглець. (ст.5) При цьому не виключається сільськогосподарські землі, заболочені території тощо, які піддаються прямому антропогенному впливу.
- Стаття 6 Паризької угоди присвячена міжнародному співробітництву країн задля скорочення викидів парникових газів. Іншими словами, це спроба зберегти найкращі принципи ринкових механізмів Кіотського протоколу, однак при цьому не допустити виконання проектів, які не мають вагомої екологічної складової, не відповідають критеріям сталого розвитку та не є прозорими у виконанні. Велика увага приділятиметься належному обліку одиниць, аби уникнути подвійного зарахування скорочень для обох Сторін-учасників механізму. Правила та процедури механізму обговорюватимуться в найближчі роки. Важливо зазначити, що в новій угоді немає квот, відповідно міжнародна торгівля квотами не передбачається.
- Міжнародною угодою визнається важливість питання «втрат та збитків»(ст.8). Маються на увазі випадки, коли адаптуватися до наслідків зміни клімату практично неможливо чи надзвичайно дорого, тому необхідно створювати додаткові умови для проживання людей. Стаття встановлює межі співробітництва та взаємопідтримки між країнами, однак не створює нової правової відповідальності для країн-забруднювачів.

Паризька угода набере чинність з січня 2020 року за підписанням 55 країн, викиди яких покривають 55% світових викидів парникових газів. Угода стане відкритою до підписання та ратифікації на зустрічі Генеральної Асамблеї ООН з 22 квітня 2016 року до 21 квітня 2017 року.

Висновки громадських екологічних організацій та рекомендації до уряду України

Основні положення Паризької угоди встановлюють чіткий курс на декарбонізацію економіки до кінця століття, а це означає, що ера викопного палива закінчена і майбутнє за відновлювальною енергетикою.

РГ НУО ПЗК з порозумінням ставиться до ситуації, в якій зараз знаходиться в Україна, та розуміє пріоритетність питань, які має вирішувати уряд. Тим не менш, питання боротьби зі змінами клімату прямо пов'язано з питанням енергетичної незалежності та рівнем енергоефективності, які наразі є не менш важливими для нашої країни.

До 2018 року Україна має розпочати процес перегляду національно визначених внесків (ОНВВ) до Паризької угоди. На даний момент, ОНВВ України на період 2030 року передбачають не перевищення 60% викидів парникових газів від рівня 1990 року. Така ціль означає збільшення парникових газів на 43% від поточного рівня, а українське ОНВВ відноситься до переліку найменш амбітних та, чи не єдине, яке має траєкторію викидів вище ніж «бізнес як звичайно». Це говорить про те, що національна мета має великий потенціал до вдосконалення, а результати міжнародних досліджень проведених спеціально для України зазнають - стабілізація викидів на поточному рівні до 2030 році є обґрунтованою, в міру амбіційною та економічно доцільною метою.

Зі вступом в дію Паризької угоди Україна, разом з іншими країнами має розпочати процес підготовки низьковуглецевої стратегії розвитку. Низьковуглецева стратегія повинна мати довгостроковий характер (2050 рік), бути інтегрованою в усі сектори економіки, містити заходи по утриманню температури в межах 1,5/2°C, та, власне, вести до відмови від викопного палива до середини століття.

Окрім стратегії низьковуглецевого розвитку економіки, Україна наряду з іншими країнами має розпочати процес з підготовки національної політики з адаптації, яка має включати оцінку наслідків та вразливості країни до кліматичних змін із врахуванням національних пріоритетів.

В 2016 році РГ НУО ПЗК пропонує Україні внести до порядку денного роботу по клімату по таких напрямках:

- Інтегрувати довгострокові дороговкази Паризької Угоди в енергетичну стратегію України, яка буде розроблятися протягом 2016 року;
- Визначити цілі по відновлюваним джерелам енергії та енергоефективності до 2030-2035 років, які стануть напівшляхом досягнення 100% ВДЕ вже до 2050 року;
- розпочати процес підписання Паризької угоди та ратифікації Дохійської поправки до Другого періоду Кіотського протоколу.

Робоча Група НУО з питань зміни клімату (climategroup.org.ua) вже більше 10 років відслідковує міжнародний переговорний процес з проблем зміни клімату, готує позиції, аналітичні огляди та приймає участь у зустрічах Конференції Сторін з питань зміни клімату як спостерігач міжнародного процесу. Тому ми є відкритими до співпраці та готові допомагати по питаннях кліматичної політики та енергоефективності.